

Якщо порівняти зміну співвідношення попівців та безпопівців на Харківщині протягом 1825–1843 рр., можна помітити лише незначне збільшення частки попівців. Таким чином, більш жорстка державна політика щодо безпопівців не призвела до суттєвого зменшення їхньої частки у загальній кількості старовірів Харківщини протягом досліджуваного періоду.

Проблематика радянських політичних анекдотів як індикатор рівня соціальної стабільності

Катерина Єремеєва

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

E-mail: eremeev-pavel-v@mail.ru

Політичний анекдот є цінним джерелом з дослідження історії повсякденності, урбаністики, історичної пам'яті народу, оцінки розповсюджувачів радянських політичних анекдотів щодо різноманітних історичних подій, суспільних явищ, політичних лідерів, тощо.

Незважаючи на окремі спроби використання політичних анекдотів в історичних дослідженнях (наприклад, дослідження М. Мельченко та А. Архіпової), ця група історичних джерел до сих пір практично не досліджувалася за допомогою кількісних методів, які допомагають нам уникнути ілюстративне використання політичних анекдотів в якості історичного джерела та дають змогу спиратись на вибірку зі значного масиву фольклорних текстів для більш ґрунтовних висновків.

З метою дослідження радянських політичних анекдотів за допомогою кількісних методів авторкою була створена реляційна база даних (БД), до якої було включено 1975 радянських політичних анекдотів з різноманітних джерел (особового походження: матеріали усної історії, щоденникові записи, записники, особові колекції, тощо; друковані збірки, періодика, тощо). БД складається з таблиць, тип зв'язку яких «одне-до-багатьох» (коли одночасно одному анекдоту з БД співвідноситься один або кілька атрибутів). Атрибути таблиць одночасно слугують й критеріями при контент-аналізі бази даних, а саме: «мова», «персонаж», «час створення» та «проблематика». Для цього дослідження був проведений контент-аналіз БД за критерієм «проблематика», для визначення тих проблем, що найбільше турбували населення СРСР у різні періоди існування анекдотичних традицій.

За результатами контент-аналізу БД було виявлено, що якщо для 1917–1924 рр. домінуючою проблематикою була недовіра до ідеології (17% з усіх анекдотів проаналізованої БД цього періоду), для 1937–1953 рр. – репресії (14%), то для періоду правління Л. І. Брежнєва характерною є відсутність чітко вираженої домінуючої проблематики. Найбільше анекдотів часів Л. І. Брежнєва стосувалося продовольчої проблеми (9%), однак їхня частка у загальній кількості анекдотів цього періоду є значно меншою, ніж частка анекдотів, присвячених найпоширенішій проблематиці в інші періоди. Натомість, спектр проблематики анекдотів, популярних в СРСР у період правління Л. І. Брежнєва, порівняно зі спектром проблематики в інші періоди, дуже великий – 80 основних пунктів, в той час, як в 1917–1924 рр. –

38 пунктів, у 1924–1937 рр. – 52, в 1937–1953 рр. – 42, у 1953–1964 рр. – 58, у 1982–1991 рр. – 54.

На думку авторки виявлена тенденція пояснюється тим, що історична пам'ять народу, дуже вибірково фіксує події, залишаючи лише дійсно значущі, такі, що займають весь її потенціал: трагедії, війни, голод, тощо. Подібна тематика, як правило, і стає домінуючою у фольклорі. Саме цим і пояснюється надзвичайно малий спектр проблематики, характерний для першого (1917–1924 рр.) та третього (1937–1953 рр.) періодів, тобто в перехідний період та в період, у який створюються анекдоти про найтрагічніші сторінки історії СРСР (репресії, Велика Вітчизняна війна, тощо). А час правління Л. І. Брежнєва залишився в історичній пам'яті радянського суспільства як відносно стабільний та спокійний період, що і пояснює відсутність чітко вираженої домінуючої проблематики та, з іншого боку, великий спектр тематики політичних анекдотів цього періоду.

Дромоси чи грабіжницькі ходи?

Віталій Жигола

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

E-mail: editors_arch@ukr.net
